

ԹԻՒ 527 Դ. ՏԱՐԻ ՇՐՉԱՆ յԱ.

1875

25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ՇԱՐԱԹ

ՄԱՍՈՒԼ

և

ՀՈԿՏԵՄԲ. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ

(Շրջանային համար 526)

Յորովայնէ ընտրեալ այս զոյգ մը ապե-
րախաները, ասիկց 3 տարի առաջ Էջմիածին
գանուած առեկներն, վեհ. Կաթողիկոսի՝ ազ-
գին մատուցած անթիւ ծառայութեանցը
համար, նոյն իսկ բուն իրենց ստորագրու-
թեամբը հարիւրաւոր նամակներ գրած են
հոս, որոց եթէ մէկը միայն հրատարակուի,
բաւական է այժմեան ըրած վայրահաշու-
թիւններուն մինչև ո՛ր աստիճան բաազա-
մական պատմութիւններ բլլալը հաստատե-
լու :

Բայց հանկի այս կոյր սիրահաշները :

Կաթողիկոսին նկատմամբ իրենց առջի բարի
վկայութիւնները առանց բնաւ միտք բերե-
լու, անամօթարար ելեր են հիմայ ալ առ-
ջի ըսածներնուն բողբոլիկն հակառակը պըն-
դելու :

Բայց ի՞նչ է եղեր ըսածներն. Տեսնե՛նք :

Վեհ. Կաթողիկոսը հոս առաւ հրատա-
րակութիւններ ընել կաւայ եղեր : Պօլսոյ
թերթերը կաշտուեր է, Էջմիածնայ դրամը
ուղածին պէս սըվըր նըվոր տուեր է, Հընդ-
կաստանէն եկած ստակները առանց մար-
դու իմայնելու, Պանքան դրեր է վանքին
մէկ արժէտամբը 8000 բուպի շահելով,
վեհապառը այդ դուռնարը Պօլիս զրկեր է
Խրիմեանը զահընկեց ընելու : Ազգին ստակ-
ները քեռորդւոյն տուեր է, որ առ ալ Գո-
տըղիւզ դեռին առնէ, Պօլսան «Էփ» խա-
ղայ, ամուսնանայ, և վնասը ազգը կընէ :
Թէ ինչու քեռորդին Պօլիսէն փստած ապ-

ղեցւոյն 1300 լիւայ նախատ զրկելը, Աղ-
գային հիւանդանոցին արժէտամն նաւիրելը,
Սամաթիոյ վարժարանաց շինութեան համար
հանդանակութիւններ ընելով զբամ զրկելը,
Պօլսոյ աղգային մէկ քանի եկեղեցեաց զան-
գակներ ընծայ զրկելը, վերջապէս ամենայն
խմատութեամբ և խոհեմութեամբ Կ. Պօլսոյ
Պատրիարքին հետ մոտերիմ և պաշտօնական
յարաբերութիւն հաստատելը:

Բան մ'ալ ըսենք ու այս մասին ըսելիք-
նիս վերջացնենք:

Տաճկաստան, որ ոչ—քրիստոնեայ կա-
ռաւարութիւն մըն է, երբ լսեց թէ մեր Աղգին
մէջ գաւաղիւր խումբ մը կայ, որ կը պատ-
քատուի այլևայլ խայտառակ հրատարա-
կութիւններով ընդհանուր Հայոց Կաթողի-
կոսը հրապարակաւ անպատուել, վրաժաց
անմիջապէս Հայոց հոգևոր գլխին անար-
գանք բերող այդպիսի թշնամական հրատա-
րակութիւնները արդիւնէս համար պէտք
եղած բոլոր միջոցներն ձեռք առնել, ա-
մեն կողմ խախտ հսկողութիւն ու զգու-
շութիւն ընել պատուիրելով:

Նմանապէս այս անգամ ալ չենք կար-
ծեր թէ, քանի որ Հովեան, Երուսի հպա-
տակ մ'ըլլալով հանդերձ, Հռովմէն կ'ըս-
կըսի խայտառակ գրուածներ հրապարակ
նետել, Ռուսիոյ կառավարութիւնը անհոգ
և անտարբեր պիտի մնայ, իր հոլին մէջ և
իւր Հայ ժողովրդեանը Ծայրագոյն Պատ-
րիարքը և ընդհանուր Հայոց Հայրապետը
ճանչցած, և ասոր բերնովը Ս. Պատարագի
մէջ իւր և իւր կայսերական գերդաստանին
անդամաց անունները յիշատակել տուած
Կաթողիկոս մը հրապարակաւ անպատուող
ու անարդող իրեն մէկ հպատակը իր Հը-
ռովմայ դեսպանին ձեռքը բռնելով պատ-
ժելու, քանի որ Էջմիածին իւր հոլն է, և

հոգ նստող Կաթողիկոսին պատիւն ալ իր
պատիւը:

Եւ եթէ այս չընէ, այն ատեն իրաւամբ
բոլոր աշխարհի վրայ դանուող Հայ ժողո-
վրդեան կասկածը իր վրայ հրաւիրած պի-
տի ըլլայ Ռուսաց տէրութիւնը, զի մի
գուցէ այս աղգուրացներուն թերազիրն և
այժ տուողը բուն իսկ ինքն եղած ըլլայ:

ԼՐԻԿ ԿՆԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ

Մարդուն մէկը անցած օր իր կնիկը Դա-
տաստանական խորհուրդին առջև դատի
կըքաշէ, զինքը սպաննելու գիտաւորու-
թեամբ թունաւորած ըլլալ ամբաստանելով:

— Շաղիկ հանրմ, կըսէ ժողովին նա-
խագահը, երկինիդ թունաւորէր էք, ինչու
այս ոճիրը գործեցիք:

— Մանկալը կործի նէ՛ հեղպթ մըճիրն
ալ կը թափի, ասոր համար ալ տալայի
քաշել՝ հիշ լսած պանս չէր:

— Ըսածի՛ս պատասխանը տուր:

— Չեմ հասկնար կոր, ի՞նչ է ըսած
նիդ քի:

— Ինչու գէհիրէմիշ ըրեր ես:

— Ո՞վ գէհիրէմիշ ըրեր եմ քի:

— Իշտէ երկիդ:

— Մեղայ, վրաս պարի, ինչու գէհիրէ-
միշ պիտի ընեմ. հէմ անիկայ անա՛նկ միւ-
ղէվիր մարդուն մէկն է որ, բիւթիւն տես-
նուած մարդիկն ալ իրեն պէս միւղէվիր են:

— Աղէ՛կ ա, ի՞նչ կայ հոս միւղէվիրու-
թիւն ընելու:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, իս ձգելու համբ
պան մըն ալ չը դտաւ նէ, հիմայ ալ ելեր
իս գէհիրէմիշ ըրաւ կըսէ կոր, հէմ հիշ
գէհիրը ֆայտա կընէ՞ քի անանկ մարդուն,
իշերները թուճ փատիշահի կըլլայ, առն

պիլէ գալու ըլլայ նէ, պերանը պան մը չը գրած հէմէն խուկալ կը պաշտայէ. զէհրը ինչէն կերած կըլլայ կոր քի, տունը պան կերած չունի.

— Ի՞նչ պիտի ըսէք ասոր, կը հարցընեն էրկանը.

— Էֆէնտիմ, մեռելոցին էրթէսի շարթուն տունը միտափիը պիտի դայ տէյի ձուկ սուի, մարդը չեկաւ, ես ալ կտոր մը բերանըս դրի, իշտէ անկէ զէհրը միշտ եղայ. պէրէքեթ մէրտին քի տէրագալ հէքիմ, իշաճ, եօղուրտ, սիւտ.

— (Ժողովականին մէկը կամայ մը իւր քովի ընկերով) Ի՞նչ սքանչելի հայերէն կը խօսի կոր, ո՞ր դպրոցէն ելեր է արդեօք.

— (Ընկերը նոյնպէս) Այնպէս.

— . . . Կիւճպէլա առջին առի տմա, տանըհինգ օր ետթախ քաշեցի. հէմ ես տակէ ետքը կնկանս վրայ արթըլն էմնկէթ չունիմ.

— Հա՛հ, տանկ չըսե՞ս. տեսա՞ք աղաներ, իշտէ հիմայ շիտակը ըսաւ, ինչ կըլլայ ըլլայ, մարդն ինծի հետ նստել չուզեր կոր, վաղն ալ ելէ պիտի ըսէ զի, ինծի տանակ քաշեց.

— Էյ հիմայ դուն էրկանդ զէհրը չը տուիր.

— Խերը չը տեսնամ որ չը տուի, ան սուտ կըսէ կոր.

— Ի՞նչ վախառ ունիս անոր սուտ ըսերը հաստատելու.

— Հուսա՛ հիմայ վերը ճղքեցէք նայեցէք, էյէր քի կտոր մը զէհրը գտնաք նէ, ինչ տալա որ կարէք ես բաղի եմ.

Ասոր վրայ դատաստանական խորհուրդը երկուքն ալ դուրս կը հանէ, այս բանին վրայ արտաքոյ նիստ մը ընելով, ետքէն կանչելու զանոնք.

ԵՐԿՈՒ ՍՈՒՏՈՎ ՄԷԿ ՍԻՍԱ

Առաջ գաւառացի մը Պօլիս գալու ըլլար նէ, էն քիչը 7-8 տարի պանդխտութեան մէջ պիտի մաշեցնէր իր կեանքը, որ կարենար վերջապէս հայրենիքը գտնալ. հիմայ երկու սուտով «է» մը ընելու ճանքան ալ գտնուեցաւ.

Այս օրերս կարգ մը Բալթիկ հետամուտ անձինք իրարու ականջէ բան մը կը փոխըսան, որպէս թէ Մալիէ նաղըրին փոխուեր է, Խարիճիէն փոխուի պիտի, Եպարդոսն ալ կը փոխուի կոր եղեր. . . ելն.

Աս մարդոց այս տուտերը խել մը լուր առնելու կարօտ խմբադիրներ ալ ըսելով, սկսեր են այս օրերս իրենց ներքին լուրերուն մէջ խել մը Բալթիկներ հրատարակել, օր մը այս ինչ փաշայն Մալիէ, միւս օրն ալ այն ինչ փաշայն այն ինչ տեղին դես պան եղաւ ըսելով, բայց հետեւեալ օրն ալ սխալ տեղեկութիւն առնելնին յայտնելով ու առջի օրը գրածնին հետեւեալ օրը յետս կոչելով.

Տարակոյս չը կայ թէ այս ընթացքը, թէ՛ պաշտօնի վրայ գտնուող, և թէ՛ դորձէ քաշուած ու խօնախնին նստող անպաշտօն նախարարաց մեծ սրտադող մը եղած էր, որոնք մարտ ամսոյ օգետուն պէս, մէկ վայրկենէն միւսը՝ ուրախութիւննին տըրտմութեան վտխուած տեսնելու կ'ենթարկուէին.

Այս սուտերուն հեղինակը վերջապէս այս շարթու գտնուելով, այս անաւղութեանցն ալ առաջը կարելի եղաւ առնել.

Այս կեղծ թէվճիհաթները հնարողը Պապը Ալիի Բալթիկ Մէհմէտն է եղեր, որն որ պարտուց պատճառաւ հայրենիքը թողած, երկար տարիներէ ի վեր հոս կաշխատի ու մէկ կերպով մը երկու օձիքը իրար

չը կրնար բերել, որ նորէն հայրենիքը դառնայ, Մարգը հոս վարած իւր այս թշուառ կեանքին մէջ, անցեալ շարժու Պայրամի օրերն ալ վրայ կը հասնի, ուստի տեսնելով որ ամբողջ չափաթ մը Դուռը թաթիլ ըլլալով, ինքն ալ անօթութենէն պիտի մեռնի, յուսահատութենէն այս միջոցը կը մտածէ, և պաշտօնապահանջ գոյ մնալէն օգուտ քաղելով, կ'սկսի մէյ մը մէկ փաշային, մէյ մը միւս փաշային խօնախները վաղելով, Դ-Ժ-Կ տանելու, մէկը Մալիէ նաղըրի կը նէ, միւսը Խարիճիէ, մէկ ուրիշը Պօլսոյ քաղաքապետ, և այս կերպով կը յաջողի առած պարգևներէն բաւական ստակ ձեռք ձգել:

Վերջապէս դործը խնայուելով, հասնի Մէհմէտ կը բռնուի, և իր այս խաբերայութեան պատճառը հարցուելով իրեն, կը պատասխանէ թէ, անօթութենէ չը մեռնելու համար ինքն ալ փոխանակ դողութիւն ընելու, այս սուտ թէվճիհաթներու միջոցը խորհեր է:

Մարդուն այս բացատրութեանը վրայ, ձեռքը քանի մը զրուշ ևս կը տրուի, ու հայրենիքը կը զրկուի, որն որ երկու սուտով մը անմիջապէս Կէ-Ն ճանքան կը դրանայ:

ՈՒՅՏՈՒՐՄԱՍԻՕՆ

Մանուկ աղա, աս գիշերուան կրակն ալ զաւտը եղբորդ տանը քովէն ելեր է, հէ՛, շատ վախցած:

— Վախն ալ խօսք է մի, տունը երեցու խեղճին:

— Ի՞նչ կըսէ, էյ պարէ պէտքի բան մը կրցա՞ն փախցնել:

— Հապա՛, պէտքի բան խելքը փախցուց:

* * *

Զարգարուն հաղուած գեղեցիկ երկու կին գաղղիական թատրոնը Կէ-Ն-Նին խցին պառսահանէն,

— Միւսի, օթեակի մը հոմասկ կուտա՞ր:

— Ի՞նչպիսի օթեակ ըլլայ, քանի՞ թիւը:

— Թիւը միւր չեմ գիտեր, աս աղէկ տեսնուելու տեղ մ'ըլլայ:

— Անանկ է նէ՛ տանդուխին վրայ:

* * *

Մանկատար աղա, գլուխնիդ ողջ մնայ, զաւտը Մ. քայէլ աղան ալ դնաց հէ՛:

— Ս.յո՛, հարհակալ եմ:

— Էյ ճանրմ, այնչափ տարիքոս ալ չէր հիւանդութիւնը դոնէ չը հասկցա՞ն բժիշկները, թէ ի՞նչ է:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, Հրեշտակաբեր մօտ ըլլալուն, անհախաժութեանը ծախքէն աղտոտելու համար մեռաւ մարդը:

* * *

Աղջիկտեսի մը մէջ,

— Բէք աղէկ ամա, հանրան բան մը պիտի հարցնեմ, ներեցէ՛ք:

— Հարցուցէ՛ք, ի՞նչ կայ որ:

— Աղջիկա, տամ ամա, աղանիւր ի՞նչ դործի է, վաստակի քէօջէ մ'ունի՞:

— Էյ հասկա ևս ինչո՞ւ համար տղա աղջիկ կը փնտաւեմ կոր քիւզօսը դրեր է որ իսկապէս տէյի քիւզի, պարէ վաստակի քէօջէ մը բացուի:

* * *

Մարտացկան մը հարուստի մը դրանն առաջը,

— Աս քանի՞ անգամ է կը չտըմ կոր , աչճի պաշի , մարդ չիկա՞յ հոս .

— Աս օրերո չիկայէ՞ն սեպէ :

* *

Տան մը պատուհանին տուփը ,

— Հայրիկ , առ փողոցէն անցնողը Միւսիւ Բօլը չէ՞ , գիտես թէ հիւանդ է :

— Ինչէ՞ն հիւանդ . պիտի ըլլայ :

— Չինայի՞ս , եւ Դը շահարձը դուրս է ելեր , հիւանդ է նէ՛ առ ցուրտ օդունդո՞ւր . որ ի՞նչ բռն ունի :

— Անիկա եւ Դը շահարձ չէ՛ , աղջիկո , առ տարուան մօտա ըտլթօներէն է . անցած տարի տուր աշտոն կ'ըսէին , առ տարի աշտոն կ'ըսէին կոր քի , մէկ հատը վերջ ինկիւղէն վար չ'ըլլար :

* *

Մանկամարդ կին մը ահաւայի ցուռ ունենալով , ճարը կը հաանի ու անցեալ օր կելլէ ատամնահանի մը խանութը կերթայ ահաւան քաշել տալու :

Մարդը ահաւան քաշելէն ետքը , կինը կը հանէ կէս ոսկի կը դնէ սեղանին վրայ , զոր չատ քիչ տեսնելով մարդը իրեն տըրուած այս վարձքը :

— Ներեցէ՛ք տիկին , կրտէ , այս տուածնիդ սպասաւորի՞ս համար է :

— Երկուքնուդ համար ալ , կը պատաս-

խանէ կինը , պաղ արեամբ մը :

* *

— Պարոն Բարթիկ , քու կինդ կէնէ մե-

րասի վրայ նստաւ , ի՞նչպէս , պարէ քեզի ալ խնդալիկ մը կելլէ՞ կոր :

— Դու՞ն ի՞նչ կը հարցնես , ան քանի՛ մերաս ուտէ , այնքան ուտելիքը կը պակսեցնէ կոր : Միւսո մը կերաւ , կերակուրը մէկ տեսակի իջեցուց , միւսա մ'ալ կերաւ , կերակուրը բանիւր հացի դարձուց , կարծեմ միւսա մ'ալ ուտելու ըլլայ նէ՛ անոթ թութենէն պիտի մեռնի :

* *

— Քա կարենէնէ տուտու , պոն մը ըսեմ քեզի , դու լոս պոն մը եկաւ քի :

— Ի՞նչ է քի , ըսէ նայիմ :

— Քա երէկ Պէյօղլույէն վար պիտի իջնայի , առ ի՞նչ է , գետնին առկէն կաննին նէ :

— Հա՛ հասկցա , Բարթիկ :

— Իշտէ հոն մտայ , դայի մութ աեղը նէխէ տեղ մը դտայ նստայ , քա մէյմ'ալ նայիս քի քովս նստողին մէկը վիրա կամիթ կը զարնէ ինձի , ծառքին կը զարնեմ՝ կենէ չառնէր , քա մէյմ'ալ լուսը ելանք քի , ի՞նչ տեսնեմ , էնիչաէս չըլլա՞յ մի , չիտակը ես խաներուս՝ ալորըմիշ չըրի ամա , ան ալ առ մը ճողուն կեռինը անցաւ , ան է առ է , ան օրէն ուղերի է՛ սուռը դառն ալ կարեց :

ՄԵՆԵՁԵՐԻՐ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱԼ

Ի ՅՈՒՆԱՐԷՆԷ

Ճշմարիտ եղելութիւն մ'է, որոյ մէջ
դանուած թէ անունները և թէ տեղերը
մեղ ծանօթ են, և շատ անձինք կան այսօր
կենդանի, որք ականատես լսկ եղած են
այն դործողութեանց, զորս հեղինակը
սքանչելի կերպով նկարագրած է: Եւնի-
ջէրեաց անհղ գունդը շատ ժամանակ մե-
ծամեծ ծառայութիւններ մատոյց Օսման-
եան մեծազօր կայսրութեան, բայց ետքերը
այնպիսի զեղծմանց ենթակայ եղաւ, որ
տէրութիւնը ամենամեծ վտանգէ մը ազա-
տելու համար այդ անհղ գունդը խաղա-
ղնջելու ստիպուեցաւ քանի մ'անգամ յուղ-
ղութիւն անցնելու անյաջող փորձեր ընելէն
ետքը, որուն զոհ ալ դաշին մէկ քանի կայ-
սերներ:

Հեղինակը այս ճշմարիտ եղելութեան
մէջ դեղեցիկ և հետաքրքրական վիպասա-
նութիւն մ'ալ խառնած է: Կը դանուի ա-
մեն դրախտաւայ քով և մասնաւորապէս
Մեծ, Ս. Միքայէլեանի Տպարանը Ղալաթիա
Բէրլինացի բազար թիւ 16:

Դըժմաստի երկու հատորն ի միասին
ի Գին 30 դրուշ

ՏՈՒԹԻՐՈՐ Մ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Փարիզի Բժշկութեան Վարժարանին մէջ
իր ուսմունքը աւարտած և վկայականն ըս-
տացած ի Պոլիս վերադարձած է. այժմ իւր
բնակութիւնը հաստատած է ի Ղալաթիա:
Հայոց եկեղեցւոյ փողոց թիւ 12 տունը
ուր պատրաստ է ամէն օր մինչև կէս օր,
հիւանդ ընդունիլ, և երեքշաբթի օրերն ալ
ձրի դարմանել:

ՅՐԱՆԱԸՁ ԹԷԱԹՐՈՍՈՒ

ՕՍԽԱՆԸ ՕԲԷՐԱ ԳՕՄԲԱՆԱԿԱՆ

Տ. ՉՈՒԹԱՃԵԱՆ ՎԷ Տ. ԳՍԱԼՄԱՃԵԱՆ

ՎԷ ՇԻՐԷՔԵԱՍԸ ԻՏԱՐԷՍԻՆՏԷ

1875 Հոկտ. 25 ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ ախառը 3տէ

ՖԷՎԴԻ ԼԷԱՏԷ ՕԼԱՐԱԳ

ԱՐԻՑԻՆ ՀԻՅԼԷՍԻ

Մուսհիբ Օրէրա իւշ ֆաարը

ՊԷՍԹԷ Տ. ՉՈՒՄԱՃԵԱՆ ՎԷ Ս. ԱԼՊՈՐՈԹԹՈ

Մամուլ իւրաքանչիւր շրջանը 52 օրինակ է:
Ստորագրութեան տեղն է Պոլիս, Զինձկլի խան
վերի յարկ թիւ 18:
Դուրս երթալը թերթից փոստոյի ծախքը առնա-
լին վրայ է:
Շրջանին գինը դոհական կանխիկ 60
Կխաղըջանը » » 30
Մէկ թիւը փաղայ 50
Ծանուցման տալն է դահական 2

ԵԱՐԱՔԻՐ-ՏԵՕՐԷՆ

ԳԷՈՐԳ. Յ. ԱՅՎԱՋԵԱՆ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՀԱՄԱԹԱՐԷՐԷՍԹԷՐ ԲԱՅԱՐ ԹԻՒ 16